

725

1736, 54

13

Q. D. E. V.

DISSERTATIO MORALIS
CONTINENS
PRINCIPIVM

**OBLIGATIONIS
ET
NON OBLIGATIONIS
PACTI**

4

PER
METVM EXTORTI,

QVAM
*CONSENTIENTE AMPLISS. FACVLT.
PHILOSOPHICA,
PRÆSIDE*

**M. PHILIP. PET. LILIEN-
THALIO,**

DEFENDET
LVDOV. AVGVST. WÛRFFEL,
GRYPHISWALDENSIS.

DIE MAJ. A. C. M. DCCXXXVI.
HORA LOCOQVE CONSVETIS.

GRYPHISWALDIÆ,
TYPIS CAROLI HÖPFNERI, REG. ACAD. TYPOGR.

D.D.N.
DISSERTATIO MORALIS
CONTINENS
PRINCIPIVM

OBBLIGATIONIS
ET
NON OBBLIGATIONIS
PACTI

ET
METVM EXTORTI

CONSENTIENTE IMPRESSO FACILE
PHILOSOPHICA
PRÆSIDII

M. PHILIP. PET. LILLEN
THALIO

DISSERT.
LADOV. AVGVST. WÄRFEL

GRATIA
DIE MAD. MDCCLXXXVI
HAB. DEC. 10. 1786

CHRISTIANUS
THEODORUS HÖBNER REG. ACAD. P. PROF.

LECTORI BENEVOLO.

Effe hanc multorum indolem, qui liberalibus artibus dediti sunt, ut a se excogitata magnis ipsi extollant laudibus, aliorum vero inventa, si non profus floccifaciant, in laudibus tamen ut decet, ea minime soleant ponere, quotidiana docet experientia. Hinc illa novandi libido, quæ secula nostra corrumpit pessime; hinc tot horrenda cogitationum monstra oriuntur, quibus omnè veritatis lumen sæpe ademtum. Ejusmodi autem modus inclarescendi, propriamque captandi gloriam, rationi e diametro repugnat, utpote quæ suum cuique tribuendum etiam hac in parte esse docet. Neque est, quare is qui veras sibi acquisivit perfectiones, iisque antecellit alios, his modis illicitis honorem nominisque sui celebritatem, vel suscitare, vel augere, atque conservare velit, cum sponte sua illas sequatur. De quo ita scribit M. MICHAEL LILIENTHAL in *Dissert. Hist. Moral. de Machiavellismo literario* p. 5. *vir sapiens, qui modestiam cum eruditione combinavit, veram ac solidam gloriam in factis ipsi, in divini Nominis laudem & mortalium salutem unice susceptis collocat, adeoque quod sui est officii diligenter, sed quieta cum industria, exequitur. Si quid novit, quod limitatis nostræ gratiæ, iudiciis satisfacere, quod inventionis acumine aut genii lepore applausum sæculi possit merere, secure prodit in publicum, gloriam nec provocans temere, nec arroganter despiciens: sequitur illa, tanquam umbra virtutem.* Non novas, L. B. neque incogni-

A

tas

tas præfenti hac dissertatione propofuimus veritates, confufe autem cognitæ diftincte explicavimus, notatis fimul erroribus circa hoc noftrum argumentum a multis admiffis, adjecta eorum refutatione. Idque in gratiam illorum fecimus, qui judiciofa ratione fpinofa ingeniorum luxuriantium dubia perveftigare nondum didicerunt. Alias officio noftræ fcopo que nobis præfixo fatiſ jam fuiſſet factum, ſi adfertî noftræ veritatem argumentis evidentiffimis lectoribus ob oculos poſuiſſemus. Hæc certe ſuffeciſſent, ad objectiones minime fundatas ac frivolâs retundendas. Quoniam methodo demonſtrativa hanc pertractavimus materiam, de definitionibus ante omnia nos oportuit eſſe ſollicitos. Cum enim demonſtratio concatenata ſyllogiſmorum ferie abſolvatur, certæ præmiſſæ prius fuerunt ponendæ, unde concluſiones, quibus etiam hoc noſtro argumento uſi fuimus, cum omnimoda certitudine elici potuerunt, quibus inter alias præſertim inſerviunt definitiones. Hæſ partim tractationi ipſi præmiſimus, partim ubi opus fuit novis principiis, alio loco congeſſimus. Eadem illa Methodus efflagitavit a nobis, ut terminorum quorundam, quæ non fatiſ certam determinatamque habuerunt ſignificationem, non tam principiorum loco, quam majoris evidentiæ cauſa adhibendorum, notionem completam dederimus. Hoc modo diverſorum ſæpe obſectorum definitiones ſe excipiunt, in quibus nullus conſpicitur nexus ac ordo. Id autem demonſtrationi ipſi nullum afferre præjudiciû potest. Quoniam enim diverſarum ſeu ſibi oppoſitarum rerum ideas complectuntur, una alterius rationem in ſe nullo modo continere potest, cui accedit, quod definitiones non efficiant ipſas demonſtrationes, ſed earum tantum ſint, principia. Definitiones Cel. WOLFFII, & qui ipſius genuinis eſt interpres, Cel. Dn. KOEHLERI, ubi regulis logicis illas conformes eſſe deprehendimus, immutatas ſervavimus, nec vitio illud ipſum nobis verti ab ullo poſſe, putamus. Continet enim definitio nec plures nec pauciores characteres, quam qui ſufficiunt ad definitum in omnibus circumſtantiis, adeoque

ſem.

semper & ubique ab omnibus aliis objectis cum homogeneis, tum heterogeneis, distinguendum, talem si supponamus, nulla nobis causa erit, ab ea recedendi, aliamque formandi definitionem. Neque id facere potuimus, aut enim hæc oppositos illi characteres tradidisset, aut ei subordinatos, prius per principium contradictionis, fieri non potuit, ad posterius non fuit nobis ratio sufficiens. Experientia hoc etiam confirmat, illos fere omnes qui Cel. Dn. WOLFFII vestigiis insunt, ejus definitiones immutatas retinere, iisque adsumtis, vel nova condidisse systemata, quacunq; etiam illud factum fuerit eruditio- nis parte, vel ad casus speciales sive singulares eadem data oc- casione applicasse. Probe autem gnari sumus, nos multa præ- termisisse, quæ adferri hoc loco commode potuissent, sed can- didum quemque lectorem in meliorem partem illud interpre- taturum esse certissime confidimus, cui ejus rei causæ non sint satis manifestæ. Si quæ in hoc specimine inveneris L. B. quæ ea ut decet cum accuratione, ex adsumtis a me principiis tibi non videntur esse eruta, illa potius excuses, quam ut asperiori judicio eadem perstringas, perpendas, quæso, eam esse & me- am, & aliorum fortem communem. Quodsi etiam quædam deprehenderis, quæ ad palatum omnibus esse non videntur, sci- to, me non placendi studio, sed veritatis amore hanc con- scripsisse dissertationem. Denique, si quid in hoc specimine contingat reperire L. B. quod Tibi fortasse haud displicuerit, id, quantumcunque sit, non mihi velim esse laudi, sed illis, quos in hac aliisque Academiis, vel in litteris addiscendis Ma- gistros, vel promovendis inveni Fautores. Accipe itaque has ingeniosi mei primitias benevolo ore atque fronte, mihi que fave.

§. I.

Rationem dicimus illud, ex quo alterum concipitur; Id au- tem quod in se continet rationem alterius, dicitur *prin- cipium*.

A 2

§. II.

§. II.

Concipere dicimus rem aliquam, quam distincte nobis repræsentamus, sive ut alii volunt, cum unam cogitationem per aliam ope nexus cognoscamus. *Nexus* autem *cogitationum* tunc adesse dicitur, quando una idea vel continet alteram, vel etiam continetur sub alia. Prior idea ex posteriori concludi facile potest. Si enim cogitationem aliam per aliam ope nexus velimus cognoscere, tunc requiritur, ut nobis distincte unamquamque repræsentemus, quod, cum fiat per attentionem, reflexionem, comparationem & abstractionem: sequitur, ut qui velit rem aliquam concipere, debeat adhibere attentionem, comparationem *cap.*

§. III.

Distinctam alicujus rei notionem tunc habere dicimus, cum characteres alicujus objecti, circa quod versamur, nobis singulatim repræsentare, atque aliis eosdem indicare possumus, quibus illud ab omnibus aliis objectis distinguimus.

COROLLAR. I. Qui ergo provocat ad principia, provocat ad illud, quod sibi distincte repræsentat (§. I. §. II.) seu ad cogitationem sive propositionem, per quam alia cognoscitur ope nexus, & cujus characteres indicare valet (§. III.) Ubi ergo nullus est cogitationum sive idearum nexus, atque cognitio distincta, ibi nulla est ratio, consequenter nullum principium (§. I.)

COROLLAR. II. Quicumque principia vult formare, debet distinctas sibi formare ideas (conf. CORROL. I. §. III.) ad hoc autem requiritur attentio, reflectio, comparatio & abstractio, (§. II.) quæ supponunt certas animæ facultates: E. infantes, furiosi, mente capti, bruta animantia, principiorum non sunt capacia subjecta; hinc ad demonstrationes sibi repræsentandas vel formandas non sunt apta. Principia in se continent ideas abstractas, ideæ autem abstractæ in se continent universalialia seu genera rerum; genera in se continent similitudines specierum, seu in quibus species conveniunt, & species porro in se continent similitudines individuorum, tota enim natura generis est
in

in qualibet specie non vero reciproce id verum est. Formantur hæc genera rerum operatione intellectus, cæterorumque animæ facultatum. Hæc facultates autem cum brutis non tribuamus, dum illorum actiones ex sensibus, memoria, atque imaginatione concipere possimus, negamus etiam illorum effectus.

§. IV.

Sermo quo quis affirmat velle se alteri aliquid præstare, vel etiam ejus intuitu aliquid omittere dicitur *promissio*.

§. V.

Quodsi alteri voluntatem nostram signis quibusdam declaremus, de re aliqua effectui danda, *consentire* dicimur.

§. VI.

Opposita ratione se habet *dissensus*, qui est declaratio voluntatis nostræ signis manifestata, contradicentis voluntati alterius, respectu alicujus negotii vel suscipiendi vel omittendi.

§. VII.

Signum est id, cujus repræsentatio in nobis excitare debet cogitationem alterius obiecti cum illo conjuncti.

COROLLAR. Verba itaque sunt signa cogitationum nostrarum.

§. VIII.

Cum quis affirmat velle se consentire in promissum nostrum, ille *acceptat promissum*.

§. IX.

Promissum acceptatum ab altero, dicitur *factum*.

§. X

Judicium itaque laturo de casu quodam singulari obveniente: an pactum inveniat locum nec ne? ratio est habenda 1) promissi, (§. IV.) 2) acceptationis, (§. VIII.) 3) signorum certorum, (§. V. VI.)

SCHOLIUM I. Definitio Pacti (§. IX.) suppeditata, non discrepat quoad sensum ab illa quæ vulgo adferri solet, ubi dicitur per consensum duorum vel plurium in idem placitum.

Idem placitum dicitur idem objectum repræsentatum ad quod existentia reddendum, vel impediendum, duorum voluntas tendit coll. (§. IV. §. VIII.) Neque a nostra pacti definitione, illa quam DN. HOHEISEL. Tract. qui inscribitur: Doctrina philosophica de ideis, descriptionibus, definitionibus & divis. suppeditavit, differt nisi hac ratione, ut in definitione sua expresserit ea, quæ nos inde concludendo eruiamus: dicitur autem ipsi pactum; plurimum in idem placitum consensus invicem declaratus, atque animo jus sibi a declarante acquirendi, acceptatus, ut media felicitatis humanae invicem communicentur.

SCHOL. II. Est quidem nostra definitio non adeo multis verbis concepta. ita tamen comparata, ut characteres pacti perpetuos sistat, quibus illud ab omnibus aliis negotiis distingui possit; adeoque in se continet notionem distinctam (§. III.) atque completam, consequenter vera est definitio. Est etiam principium foecundissimum, ita, ut conclusiones omnes commode inde elici possint, quæ in doctrina de pactis occurrunt. Quare superfluum judicavimus conclusiones ei inferre, quæ ex ea sequuntur. Ut autem appareat, nostram definitionem continere in se rationem omnium eorum, quæ in definitione cit. Auctoris posita deprehenduntur, faciam aliquod experimentum, (cum conclusiones hinc eruendæ, sequenti demonstrationi inserviant,) excutiendo singula, quæ in allata occurrunt definitione, facta ad nostram applicatione.

§. XI.

Quod si alter alterius acceptet promissum, tunc in illud consentire dicitur (§. VIII.) qui consentit in alterius promissum, suam ille declarat voluntatem certis signis, ut velit aliquam rem transferri ad existentiam (§. V.) consequenter illorum voluntas, qui paciscuntur, tendit ad aliquid vel existentia reddendum, vel etiam impediendum. (coll. §. IX.) hoc autem dicitur idem placitum per Schol. §. X. Ergo Pactum est plurimum in idem placitum consensus, invicem declaratus.

§. XII.

§. XII.

Quicumque acceptat promissum, ille affirmat, se consentire in promissum alterius per definit (§. VIII.) consequenter declarat voluntatem suam de re aliqua ad existentiam ratione sui transferenda (§. XI.) Ergo acceptanti animus sit necesse est recipiendi id, quod ab altero offertur. Per promissum autem ab altero acceptatum jus in hunc transfertur per demonstrata, (§. XVI. §. XXVIII.) Ergo acceptans animum habeat necesse erit, a promittente sibi jus aliquod acquirendi.

SCHOLION I. Apparet ex allatis, citatam definitionem continere aliquid in se, quod adhuc est demonstrandum, adeoque principium demonstrandi ipsa non est, nam principium demonstrandi ita debet esse comparatum, ut quæ inde concludimus, cum omnimoda certitudine possint affirmari, id est, debeat eorum rationem in se continere sufficientem, quæ inde deducuntur. (§. I.) Illud autem ex nondum demonstratis fieri nullo modo potest.

SCHOLION II. Finis pactorum cujus mentionem injicit autor loc cit. pari modo est conclusio, inferenda ex idea & indole promissi, quam immiscet definitioni suæ, quod ita demonstramus.

§. XIII.

Cum in Pactis intuitu alterius aliquid vel præstare vel etiam omittere velimus, (coll. § IV. §. IX.) necessum erit, ut eum virium nostrarum reddamus participem. Quem autem virium nostrarum reddimus participem, sive ratione animæ facultatum, sive ratione corporis, sive ratione bonorum nostrorum, in consequendo aliquo proposito, illum *jurare* dicimus, s. illi auxilio esse volumus. Ergo pacta eo tendunt, ut alteri auxilium prestemus. Sunt hæc auxilia, quibus homo ab homine indiget, sive defectus virium propriarum, finis, uti promissionum, ita & pactorum, (§. III.) hæc effecerunt, ut homines in promissiones inciderint.

§. XIV.

§. XIV.

Objectum repræsentatum in perceptione prævisa, quod anima vel ad existentiam transferre, vel cuius existentiam impedire conatur, vocatur FINIS. Illud autem quod antea effectui est dandum, antequam objectum aliquod prævisum existentiam accipere possit, dicitur *medium*. Cum itaque hoc in se contineat rationem finis obtinendi, etiam definiri per illud possit, quod in se continet rationem existentiae finis.

COROL. Cum auxilium aliis ferendum sit finis pactorum (§. XIII.) illeque autem obtineri non possit, nisi per promissum acceptatum ab altero: sequitur, ut promissiones ab altero acceptatae in se contineant rationem auxilii aliis præstandi. Consequenter promissiones sunt remedia ad auxilia aliis præstanda, vel etiam auxilia ab aliis obtinendi (§. XIII, XIV.)

§. XV.

Quem virium nostrarum reddere volumus participem, illum juvare volumus (§. XIII.) adeoque perfectiorem reddere illius statum cum internum, tum externum conamur. Perfectio autem tam externi nostri status, quam interni, absolvit nostram felicitatem: Ergo per pacta felicitatem alterius promovere intendimus, sive quod perinde est, media felicitatis cum aliis communicare volumus.

SCHOLION I. Eo modo per longam conclusionum seriem, uti apparet ex (§. XII. XIII, XIV, XV.) fuerunt eruenda, quæ auctor *loc. cit.* in definitione tradidit. Cum autem illa definiendi methodus nobis non arrideat, nec Recentioribus probeatur, hanc definitionem nostram facere nolimus.

SCHOL. II. Definitiones, quo sunt breviores, eo ad demonstrandum magis accommodatae esse videntur, modo definiti in se contineant essentialia. Quicumque enim rerum investigare rationes prævia quadam meditatione cupit, is facili negotio easdem in memoriam sibi revocare poterit, ad demonstrationis telam pertendendam. Quod fieri alioquin ita facile non potest, cum nimis proluxæ sint, utpote quibus labor augetur præter necessi-

cessitatem, magisque animus confunditur, quam ut solida rerum instruaturn cognitione. Fiunt autem iusto prolixiores, quando in illis principia una cum suis conclusionibus exhibentur, cujus generis exempla quam plurima in systematibus theologicis deprehendes. Optandum itaque esset, ut methodus, qua in definiendo usus est Cel. WOLFFIUS, se se probaret omnibus, qui in doctrinarum studia eo incumbunt animo, ut vel veritates incognitas, ex cognitis eruant, vel cognitas, cum aliis communicent.

§. XVI.

Omnis qui acceptat, consentit in promissum alterius (§. VIII.) Promissa eo tendunt, ut respectu alterius aliquid vel præstare, vel omittere velimus (§. IV.) hinc virium nostrarum participem facere illum volumus. (§. XIII.) adeoque felicitatem ejus promovere cupimus. (§. XV.) Ergo sequitur, ut in omnem acceptantem vel aliquid sit transferendum, vel etiam ejus intuitu aliquid sit omittendum. Acceptans & promittens, dicuntur paciscentes. Quando autem res quædam confertur, vel alterutri paciscentium, vel etiam ambobus, (si uterque aliquid promiserit) per consensum reciprocum, confertur, quæ antea ad illum in quem transfertur, non pertinebat. Illud enim involvit contradictionem, rem aliquam conferre alteri, quæ ante translationem ipsius jam fuit. Per pactum itaque suum promittentis (§. XXII.) mutatur in alienum. Elucet hujus propositionis veritas ex eo quam clarissime, quod promittens aliquid in acceptantem transferre non possit, quod ad suum referri antea non potuit, per idem contradictionis principium. Supponit itaque illa translatio juris pacticia, suum, quod tale esse definit, postquam conferens juri suo renunciavit, ubi tunc is, in quem aliqua res collata est, jure hoc frui incipit, quo antea usus fuit alter, ut eodem modo jamjam in suos usus pro arbitrio suo rem translata convertere possit, cum omnimoda aliorum exclusionem. Illud ipsum dicimus juris nostri translationem, alio autem sensu illud accipit HOBBE-

B

STUS

sius, de *Cive* Cap. II. v. 3. *segg.* qui admittere juris translationem non vult, quoniam ex ejus sententia nullum jus transferatur, sed tantummodo ab altera contrahentium parte declaretur, illum renunciare suo juri, atque permittere usum illius rei, alteri, hinc translationem juris consistere in sola *non resistentia*. Verum cum hæc ipsius sententia falso nitatur principio sive supposito, quod ante translationem juris, is, in quem transferri dicitur, jam tum habeat jus in omnia, probare illam hac ratione non possumus. Hoc quidem negari nequit, natura sua quidem res esse omnibus communes, quoniam ex iis ratio nulla dari potest, quare magis ad hunc, quam ad alium pertineant, sed post occupationem ratio ejus adest sufficiens, unde tunc aliter erit pronunciandum de illis. Et si autem hæc res ita sit constituta, ut omnibus hominibus æqualia sint jura ante rerum divisiones, sive nondum facta occupatione; tamen negare non possumus, dari dominia rerum, hoc est, concessam esse hominibus a Deo hanc facultatem, ut cum exclusione aliorum, uti re quadam quam prius occupaverunt, aut quæ ab aliis iis cessa fuit, possint. Unde translationem juris per pacta actu non fieri, hoc H O B B E S I I asserto, non probatur, conf. (§. XXVIII.)

§. XVII.

Cum actionibus nostris liberis, quorum existentia vel non existentia, ad nostram voluntatem efficacem referri potest, & quarum auctores dici possumus, certa consecraria esse connexa, experientia docet unumquemque, & est hæc res in confesso apud omnes, qui uti ratione sua possunt. Consecraria hæc, quæ vel ex propria, vel ex experientia aliena nobis innotescunt, motiva suppeditant, ad suscipiendam vel omittendam hanc vel illam actionem, aut etiam eam intermittendam. Sunt autem illa ita comparata, ut partim ex vi modoque compositionis nostri aliorumque corporum, seu eorum essentia & natura, sint conceptibilia coll. (§. II.) partim ex natura animæ, seu earum

earum facultatum & attributorum. Confectaria hæc vel bona vel mala, prouti nos reddunt vel perfectiores, vel imperfectiores; idque ratione nostri corporis, animæ, aut status externi. His tantum partibus perfectionis capaces sumus. *Bonam* dicimus *actionem*, quæ neque intuitu status nostri interni, neque ratione status externi, nobis contrahit imperfectionem. *Malam* dicimus, quæ opposita se habet ratione, h. e. quæ his partibus nobis imperfectiones conciliat. Perfectio autem & imperfectio inde dijudicantur, cum omnia varia, quæ in corpore & anima nostra deprehenduntur, ex fine communi seu ratione quadam generali vel concipi, vel non concipi possint. Quo major aut convenientia vel disconvenientia variorum, eo major aut perfectio, aut imperfectio erit. vid. Cel. WOLFFII *Metaphysic.* (§. 152. p. m. 78.)

§. XVIII.

Bona igitur & mala, vel naturaliter ex actionibus oriunda, vel etiam positive, sive ex arbitrio aliorum, cum iis connexa, sunt motiva voluntatis nostræ, [§. XVII.] quæ semper ea appetit, quæ sub ratione boni intellectus ipsi repræsentat, & averfatur ea, quæ intellectus pro malis reputat. Cum autem cognitio boni & mali, vel distincta, vel confusa esse possit, fieri potest, ut bonum apparens pro vero habeat, malumque adparens intellectus ut vere tale sibi repræsentet. Hinc concipimus, qui fieri possit, ut appetamus mala, & aversemur bonum, bonum enim adparens est malum, & malum apparens, est bonum, itaque hoc legi appetitus: *Nil, nisi bona, volumus, Nil, nisi mala, nolumus*, minime adversatur. Et si enim plurimi mortalium actu mala appetant, & actu bona averfentur; nihilo minus, dum malas actiones admittunt, ut bonas easdem sibi repræsentant, & dum bonas fugiunt, illas non ut tales cognitavitant, sed quoniam mali quid iis inesse, sibi persuasum habent. Hæc adeo sunt manifesta, ut ad experientiam cujusvis tuto provocare possimus.

SCHOL. Ita erit interpretandum dictum illud; meliora video proboque deteriora sequor, ne antea dictis contradicat, quod a multis in alium detorquetur sensum, qui ad se ipsos nunquam habuerunt animum attentum.

§. XIX.

Natura itaque obligamur ad bona perficienda & mala fugienda (§. XVII. XVIII.) Unde oritur hæc regula, cui actiones nostras liberas attemperare obligamur:

- 1.) Fac ea, quæ Te, statumque tuum, reddunt perfectiorem.
- 2.) Omittas ea quæ statum tuum cum internum tum externum, reddunt imperfectiorem.

Generale hoc est principium totius philosophiæ moralis; unde deduci possunt omnia officia, quæ nobis, aliis, & Deo, sunt præstanda.

§. XX.

Quem obligamus, cum ejus actionibus liberis certa quædam motiva connectimus, ipsique necessitatem imponimus, ut actiones suas liberas ad voluntatem nostram conformet. *Actio, cujus commissio, vel omisso, a lege nobis injungitur dicitur officium.* Sequitur ergo, ut lex imponat nobis officia, atque ad illa exequenda, obligationem in nobis producat.

§. XXI.

Cum natura certa consecutaria vel bona, vel mala, connectat cum actionibus hominum liberis, quæ motiva illis suppeditant actionis cujusdam vel perficiendæ, vel omittendæ, bonaque nos reddant perfectiores, malaque autem imperfectiores (§. XVII.) porro quicquid nos reddit perfectiores, appetamus, eaque quæ nos faciunt imperfectiores, aversemur (§. XVII. XVIII. §. XIX.) sequitur, ut natura nos obliget, ad suscipiendas illas actiones, quæ status nostri interni & externi perfectionem promovent, & ad fugiendas, quæ intuitu ejus nos reddunt imperfectos. (Col. §. XX.) Actio autem ad quam vel perficiendam, vel omittendam obligamur, est officium (per eandem §.) E, a natura, ad certa obligamur officia, intuitu nostri

ftri perficienda. Quæ cum sit a Deo, hic per naturam ad ea nos obligat.

§. XXII.

Ex (§. XXI. coll. §. XIX. §. XX.) sequitur prona consequentia, ut natura nobis injungat custodiam eorum bonorum quibus instructi sumus, quibusve nostra felicitas interna & externa vertitur, & sine quibus obtineri illa non possit. Complexum autem omnium eorum quibus de jure instructi sumus, & quæ statum nostrum internum & externum reddere possunt perfectiorem, nos dicimus SVUM. Ergo ad suum custodiendum quisque obligatur.

SCHOL. Definitionem Celeb. KOEHLERI quæ *Exercitat. 7. N. IV. §. 747.* reperitur, qua ad suum retulit, omne id, quibus alter jam jam instructus est, sine adjecta quadam determinatione, quæ in nostra conspicitur, assumere non potui, quoniam contra regulas logicas videtur impingere, quibus, cavetur, ne definitio sit latior quam definitum. Equidem concedimus, quod omne id, quod suum dicatur, sit complexus earum rerum quibus aliquis instructus est, & in quibus felicitas ejus interna & externa vertitur, sed non reciproce illud verum est, neque id GROTIUS, ad quem ille provocat *loc. cit.* venit in mentem, quis enim suum id nuncupare vellet, quibus instructi sumus, seu quæ possidemus, multa enim injusto possidentur titulo, atque acquiruntur dolo, fraudibusque variis. Etsi quidem non credamus, *cit.* auctorem hoc affirmare voluisse, tamen minimum incaute locutus est, cum ea prona consequentia ex ipsius verbis elici possint.

§. XXIII.

Cum illa obligatio frustranea esset, custodiendi id quod ad nostrum referri potest, nisi jure instructi essemus nos defendendi contra illos, qui suum violare, eoque nos privare conantur: sequitur, ut nobis jus competat cogendi alios, ut res quibus natura, vel factio quodam intercedente humano, instru-

Si sumus, intactis relinquunt, atque ut damnum datum resarciant. Hinc concipimus, dari officia, quæ extorsionem patiuntur, quæ sit in statu naturali per vim armatam seu bellum, in statu civili autem per processum. Coactionem autem talem ratio in iis tantum admittit casibus, ubi alter nos turbare vult in possessione eorum bonorum, quæ ad suum pertinent. Ponas, nobis ademptam esse hanc cogendi alterum facultatem lege quadam, ad horum officiorum necessitatis præstationem, tunc, aut pereundum nobis esset, aut minimum misere vivendum, ad neutrum autem natura nos obligat conf. (§ XIX.)

§. XXIV.

Ex idea officiorum erga alios, quæ coactionem admittunt (§. XXIII.) hujus propositionis veritas elucet: Ne turbemus nos invicem in possessione & usu eorum bonorum, quibus quemque jure instructum esse deprehendimus, & in quibus felicitas nostra vertitur. *Suum ergo quisque tribuat alteri.* conf. (§. XXII.)

SCHOL. Est hoc principium Juris naturalis cogentis, unde deduci ea tantum possunt officia, ad quæ alter cogi potest. Est illud priori subordinatum, quod (§. XIX.) traditum fuit, illoque est angustior. Idea, alia dicitur angustior, quæ non ad ea objecta omnia extendi potest, quam de quibus affirmatur altera, quod applicari ad hoc principium potest, cum officia amoris, honesti, piique naturalis, non complectatur.

§. XXV.

Metus, est tædium, quod oritur in nobis ex malo futuro repræsentato, qui nobis ejusmodi incutit metum, atque hoc modo ad agendum nos determinat, ille nos cogit. Actio ex metu suscepta, dicitur *coacta, vel invita.*

§. XXVI.

Actio ergo metu extorta, oritur ex malo nobis repræsentato, repræsentationes malorum pertinent ad motiva agendi (§. XVII.) motiva inclinant voluntatem ad aliquid vel perficiendum, vel omittendum. Ergo actio metu coacta, est voluntaria.

§. XXVII.

§. XXVII.

Ut hujus rei veritas magis elucescat, scil. quod voluntas coacta, sit etiam voluntas, sequentia notes. Si quis metu coactus aliquam actionem suscipit, vel etiam eandem intermittit, tunc is sibi minimum duo repræsentat mala, una ex parte, actio suscipienda sibi videtur mala seu incommoda, ex altera parte, actionis omissionem malam esse judicat, ex duobus malis id solemus naturaliter eligere quod est minimum, illudque autem ratione mali majoris pro bono a nobis reputatur, ad id vero amplectendum fertur voluntas, (§. XVIII.) Ergo qui ex coactione agit, voluntarie agit, duo itaque adsunt eligibilia, hinc cum libertate coactio potest consistere, quæ est attributum voluntatis proprium. Quamdiu autem plura sunt eligibilia, tam diu nulla necessitas locum invenit, ubi ad unicum determinati sumus. Est autem *libertas*, facultas ex pluribus æque possibilibus id eligendi quod nobis optimum esse videtur. Ubi necessario agimus, ibi actio non dependet a voluntate nostra, an eligere velimus nec ne, an hoc, vel potius aliud, velimus eligere, hinc necessitas tollit libertatem.

XXVIII.

Per pactum suum mutatur in alienum (§. XVI.) is enim qui aliquid promittit, esse vult alteri auxilio (§. XIII.) hinc virium suarum alterum vult facere participem (§. XIII.) vires autem ad suum pertinent (§. XXII.) itaque vult ut ex suo fiat alienum, voluntas autem nostra fertur ad finem quendam existentia reddendum, hinc vult ut actu in alienum transferatur. Ille qui promissum acceptat alterius, consentit in ejus promissum (§. VIII.) consequenter idem vult, quod alter, atque promittens vult ut *eo* suum, actu fiat alienum per dicta. Ergo acceptans etiam vult, ut alienum fiat suum. Hoc modo etiam demonstratur propositio, quæ priori loco posita est hac §. cum tamen ratione nexus idearum ultimum locum debeat occupare, est enim conclusio ex certis præmissis deducta. Ad suum custodiendum, homo natura obligatur (§. XXII.) hincque ip-

si competit jus, res ad illum pertinentes ita in suos convertendi usus, ut ab eo excludere quoscumque possit, illasque ab iis vindicare (§. XXIII.) Per pacta igitur nobis jus acquirimus, licite rebus, quæ antea ad alium pertinuerunt, utendi.

§. XXIX.

Jus, quod est in uno, parit obligationem in altero. Eo ipso enim cum in uno ponamus jus, re aliqua pro suo arbitrio utendi aliosque ab ea excludendi; non possumus alteri tribuere idem jus, actioni alterius sive juri resistendi, per princip. contradictionis. Ergo, cum alter, intuitu ejus rei quæ ad meum refertur, non habeat jus; inde cogi potest quando me turbare vult. Hæc coactio sequitur ex jure mihi competente, (§. XXIII.) cogi autem non potest, nisi obligatus esset ad rem illam mihi tribuendam. (§. XXIV.)

§. XXX.

Omne pactum in se continet promissum (§. IX.) promissa eo tendunt ut aliis auxilio simus (§. XIII.) hoc autem fieri debet viribus nostris, vires pertinent ad id quibus instruati sumus, hinc ad suum pertinent. (§. XXII.) Ut suum aliquis in alienum convertat, ad illud cogi nequit, quoniam nobis competit jus, frui rebus nostris cum aliorum exclusione, cogendique illos, qui suum violando, damnum nobis conciliarunt, ad ejus reparationem. (§. XXIX. coll. XXIII, XXIV.) per pactum autem suum in alienum transfertur (§. XXVIII. coll. §. XVI.) Ergo, ad pactum cum aliis celebrandum absolute, cogi nemo potest. Si itaque adferere velimus, ad suum transferendum in alterum, cogi aliquem posse, tunc in una persona admitteretur jus, & etiam nullum jus, quod est absurdissimum. Hinc cum non sit officium necessitatis, ex nostro facere alienum (§. XXIII.) erit illud inter officia humanitatis referendum, ubi ratio nullam admittit coactionem. Quicumque itaque ad id cogit alterum; lædit eum, est enim *lesio*, violatio *res* suum cuique. Ex hac definitione concludimus, quod is, qui recusat alteri auxilium ferendum, illum minime lædat. Quamdiu metua

autem nulla læsio intervenerit, ad pactum celebrandum, nullus cogi potest, quoniam sola læsio est causa coactionis justificata. conf. (§. XXIII.) Ubi autem sua sponte aliquis pactum inierit cum alio, vel etiam per metum iustum ad id compulsus fuerit, officium humanitatis convertitur eo ipso in officium necessitatis (coll. §. XXVIII.) (§. XXXI.)

§. XXXI.

Ex hæcenus dictis adparet, dari officia necessitatis sive perfectæ, (coll. §. XXIII.) ut (§. XXIX.) Dantur etiam officia aliis præstantia, quæ eo tendunt, ut perfectiones, vel earum gradus majores, omni studio promoveamus, vel etiam imperfectiorum illorum gradus majores, avertamus. (§. XIX.) Eiusmodi autem officiorum genera, ab aliis extorquendi licentia, sive jus, nulli concessum est. Quoniam etiam hoc modo hominibus esset aut pereundem, aut misere vivendum, propter litigiorum & disceptationum infinitam multitudinem. Jam vero juri naturali & rationis dictamini est conforme, ut quisque se perficiat, (§. XIX. hinc ejus vox est: ne pereas, neve misere vivas.) Hæc itaque officia imperfecta opponuntur officii necessitatis sive perfectæ. De quibus (§. XXIII.) actum fuit.

§. XXXII.

Officia, cum humanitatis tum necessitatis, supponunt leges (§. XX.) Cum officia perfectæ vi extorqueri possint; (§. XXIII.) sequitur, ut ad quarundam legum custodiam, homo hominem ex rationes dictamine vi adigere possit. Unde etiam leges necessitatis audiunt, quibus opponuntur illæ, ubi illud fieri nequit. Coactio itaque & non coactio, constituit discrimen, uti officiorum, ita & legum coll. §. XXXI.

§. XXXIII.

Lex, est jussus superioris, obligans inferiores, ad aliquid vel faciendum vel omittendum.

C

§. XXXIV.

§. XXXIV.

Paſtum dicitur coactum, ad quod celebrandum certa mala fuerunt repræſentata, ſupponunt ergo actionem metu extortam. (§. XXV.) quam ſine propoſitis quibusdam malis, alter non ſuſcepiffet. Cum autem repræſentatione malorum futurorum, alteri metum incutere dicamur: ſequitur, ut *paſtum coactum* etiam dici poſſit illud, quod metu celebratur.

§. XXXV.

Ejuſmodi paſtum coactum etiam eſſe paſtum, porro nobis demonſtrandum erit, ut deinde, cum perventum fuerit ad obligationem ex paſtis metu extortis vel resultantem, vel tuto ſupponere poſſimus, eſſe illud omnino paſtum. Illud autem nulla alia ratione fieri poteſt, quam ut eodem characterem utrique paſto ineſſe oſtendamus, unde tunc a convenientia characterum, ad convenientiam ſive ſimilitudinem ipſorum paſtorum, concludere poſſumus.

§. XXXVI.

Characteres, ſunt ejuſmodi rerum affectiones, quibus alia ab alia dignoſci, atque a ſe invicem diſtingui poſſunt, non adhibito tertio quodam. Unde a quantitate differunt.

§. XXXVII.

Characteres paſti, illæ dicuntur ideæ vel judicia intuitiva, quæ ejuſ ingrediuntur definitionem, ſe ſe invicem non determinantia. Hinc promiſſio & acceptatio, paſti efficiunt characteres (col. §. IX.) Cum autem acceptatio præponat conſenſum (§. VIII.) conſenſus autem ſupponat declarationem voluntatis per certa ſigna factam (§. V.) voluntas porro præſupponat intellectum; diſpiciendum erit, an in paſto coactio hæc omnia deprehendantur conſ. (§. X.)

§. XXXVIII.

Proponas Tibi itaque caſum ſingularem, ubi paſtum ad eſſe dicitur metu extortum, & abſtractas tibi ex illo caſu ſingu-

gulari forma ideas, tunc videbis quod (§. XXXVII.) recentiti characteres, ibi etiam inveniant locum. Adest enim promissio ab una, & acceptatio ab altera parte, quod statim in oculos incidit. Cogens enim acceptat, & qui cogitur, promittit. An vero consensus adsit? & hoc pactum voluntarium dici possit atque liberum? non statim liquet, sed concludendo assequimur, adsumtis quibusdam principiis. Esse autem pactum coactum, voluntarium, & liberum (§. XXVI. §. XXVII.) demonstravimus. Consensum his pactis inesse, sine probatione adsumit HOBBSIUS, uti paulo infra videbimus; atque adeo in ea esse videtur sententia, consensum absolvi, declarata per certa signa alicujus voluntate. Si ita hæc accipi vult, omnino confitendum erit, esse consensum externum sive expressum, sive tacitum, in pacto coacto satis obvium, cum coactus vel ad existentiam ipse transfert quod promittit, vel etiam non impedit, quo minus promissum existentiae reddatur, cum tamen impedire illud potuisset. Sed, si de consensu interno quæramus, an ille adsit nec ne? illud ex consensu externo dijudicari nequit, fieri enim potest, ut ratione status interni animæ nostræ, dissensus, & ratione actuum externorum, adsit consensus externus; adeoque eorum intuitu contradictio esse potest, conf. (§. V. VI.) Sed, cum consensus vel dissensus internus sit occultus, ejus ratio haberi non solet, nec id fieri potest, unde in vita communi etiam ad illum non attenditur, an ille quo cum v. g. iuste pacti sumus, interne, vel consentiat vel dissentiat, irritum enim reddi hoc capite minime potest per dissensum internum, sufficitque quod interne consentire potuerit, dum sanæ mentis homo fuit, alioquin aliter foret pronunciandum. Concludimus ergo ad consensum alterius, si signa quædam perspiciamus, a quibus animus diversus esse non præsumitur, quoniam hoc modo alios fallere juris naturæ præceptis, circa sermonem observandis, repugnat. Verum enim vero, in pacto per metum extorto, adesse etiam consensum internum, facili negotio probari potest. Dissensus internus foret ille,

C 2

qui

qui contradicit consensui externo (§. VI.) seu, ubi id sine signis aversemur & nolimus, quod, nos velle, externe five expresse declaremus. Qui metu aliquid promittit five paciscitur, illudque executioni dat, malum eligit minimum, quod ratione mali majoris pro bono reputat (§. XXVII.) hocque ad existentiam transfert. Cum autem alias majus malum ipsi esset subeundem, nisi eligeret minus; sequitur, ut naturali feratur inclinatione ad minus majori malo preferendum, vi legis appetitus (§. XXI. XXII.) unde in pacto ejusmodi coactio, ubi executioni, id quod promissum fuit, datur, status animi internus five decretum mentis internum, de actione coacta perficienda, est conformis declarationi voluntatis externæ, facta per certa signa.

SCHOL. Hoc modo evidum dedimus, pactum metu extortum, etiam esse pactum: Ejusmodi autem pactum esse potest vel obligatorium, vel non obligatorium. Ut illud dijudicari queat, certa principia erunt formanda, quæ ejus rationem in se continent. Aberrarunt hic a veritatis tramite, HOBBIUS, GROTIUS. Hic quidem omnibus hisce pactis tribuit obligationem propter consensum, qui illa comitatur. Ille autem hæc pacta minime irrita per metum reddi, affirmat. Quoniam autem has suas cogitationes, ex indubitatis non demonstrarunt principiis, ideo auctoritas eorum nos non permovet, ad iis assentiendum: Unde suo loco ostendam, precaria ab iis principia, fuisse adsumta.

§. XXXIX.

Omne pactum coactum supponit repræsentationes malorum (§. XXXIV.) repræsentationes malorum, sunt motiva ad agendum nos determinantia (§. XXVI.) omne malum naturaliter averfamur (XVIII.) atque in nobis creat tedium. Si illud oritur ex malo repræsentato futuro vel instanti, dicitur metus (§. XXV.) Ergo omne pactum coactum, præsupponit metum (§. XXXIV.) Connexio motivorum cum liberis actionibus est obligatio (§. XX.) Ergo sequitur; Ut per metum obli-

obligationem in altero producere possimus, in quo nobiscum consensit THOMASIVS in *Fundament. 7. N. & G.* consequenter etiam, per pacta metu extorta. Dividitur obligatio, in activam & passivam. Activa obligatio tribuitur illi, qui cum aliorum actionibus liberis certa motiva connectit; passiva, a parte illius ita dicitur, cum scujus actionibus certa motiva combinantur. Continet in se hæc obligatio activa & passiva, ideas, quarum altera ponit aliquid, quod sine alia concipi nequit; talia autem dicuntur relata; Ergo ad se invicem referuntur hæc idea.

§. XL.

Obligatio a nonnullis dividitur in justam & injustam, prouti scilicet is, qui motiva connectit cum liberis aliorum actionibus, voluntatiq. ejus necessitatem imponit, ad id vel jure quodam gaudet, vel nullo. Hoc modo mens illorum erit interpretanda. Illud, extra omnem controversiæ aleam est positum, atque ex dicendis paulo infra, patebit clarius, non omnem, qui motiva cum liberis aliorum actionibus connectit, seu certa ipsi mala representat, quibus ad agendum illum determinat, gaudere statim ad id jure. Jura enim dant leges, ponamus itaque metu extortam actionem, legi cuidam contradicere, tunc ad id cogenti nullum jus tribui potest: Porro ponamus, officium a nobis extorqueri, quod esset humanitatis vel amoris, iterum cogenti nullum jus competeret (§. XXXI.) quicumque enim ejusmodi officium a nobis coactione sive per metum extorquet, ut eum virium nostrarum faciamus participem, ille nos lædit (§. XXX.) læsio autem repugnat legi naturæ: Suum cuique tribuas (§. XXIV.) Est hæc propositio obligatoria, quoniam præscribit ea officia, quæ homini ab homine sunt tribuenda, & ad quæ præstanda, cogi alter possit; hinc est lex, officia enim sunt effectus legis (§. XX.) Quoniam etiam natura nobis iniungit, ut nos perficiamus, (§. XXI. s. XIX.) sequerentur absurda, si præter omnem læsionem, ius alteri tribuere vellemus, nos imperfectiores reddendi

di. (Reddimur autem imperfectiores, si viribus nostris, quibus nostram promovemus felicitatem, ab altero privemur, quoniam eo modo deficient media felicitatis nostræ propriæ) nimirum, adesse in nobis obligationem naturalem nos perficiendi, & simul nullam; obligarique nos, ad officia nobismet ipsis præstanda (§. XXI.) atque etiam ad ea nobis non præstanda. Unde adparet luculentissime, dari coactionem, nullo iure stipatam, hinc casus existere posse, ubi nullum ius cogenti competit: Ubi autem nullum ius est, ibi nulla obligatio locum invenit, (§. XXIX.) Ergo ex actionibus metu extortis, his casibus oriretur obligatio iniusta, quæ ratione valoris & effectus sui, pro nulla est habenda.

§ XLI.

Supereft, ut etiam evincamus, cui illud jus competat, connectendi motiva cum actionibus aliorum liberis, ad easdem determinandas, & cum cujus actionibus illa combinari possint? Coactio, quæ contra leges suscipitur, nulli tribuit jus (§. XL.) Ergo jus metu ab alio actiones extorquendi nobis oritur, cum illa legibus sit conformis. Est autem legibus tunc conformis, seu ab ea præcipitur, cum alter nobis non præstat officia, quæ dicuntur necessitatis (§. XXXII, §. XXIII.) qui enim illa nobis denegat, violat eo ipso ^{res} suum cuique, ad quod custodiendum, sumus natura obligati. (§. XXII.) qui hoc violat, nos lædit, (§. XL.) malum ortum ex læsione est damnum, ad damnum datum reparandum alter obligatur, (§. XXIII.) Hinc si sua sponte illud facere non vult, per remedia ejusmodi duriora eum ad id cogi posse, eadem lex naturalis permittit. Ex quibus patescit, cuinam illud jus competat, metum aliis incuriendi, ad certa nobis officia præstanda, (scil. qui ab altero se læsum esse, sentit.) Quæ hætenus disputata sunt, in statu naturali obtinent. Neque obscure ex his intelligitur, cum cujus actionibus connecti ejusmodi metus possit, seu in quo obligatio passiva locum inveniat, (§. XXXIX.) fuit enim hoc ex antecedentibus.

dentibus, si enim mala is repræsentare alteri possit, qui est læsus, sequitur, ut cum lædentis actionibus eiusmodi mali repræsentatio coniungi possit; Uti ergo ex coactione, ad quam cogenti nullum competit ius, oritur *obligatio iniusta* (§. XL.), ita ex iusta coactione, oritur *obligatio iusta*.

§. XLII.

Cum omnia pacta supponant actiones, quas alter intuitu alterius suscipere debet, vel, quæ ratione ipsius debet omittere, (§. IX. coll. §. IV.) quicquid de actionibus metu extortis (§. XL. XLI.) dictum fuit, valebit etiam de pacto metu extorto.

§. XLIII.

Suum cuique tribuas. (§. XXIV.) de quo iuste pacti sumus, illud ad id, quod suum, sive nostrum est, pertinet, (§. XVI. XXVIII.) hoc modo illud, de quo pacti sumus, nobis erit tribuendum, pacta itaque iusta sunt servanda. Unde oritur officium, ad quod alter cogi potest, illud autem in specie dicitur officium necessitatis (§. XXXII.) atque sic ex officio humanitatis, sive imperfecto, fit officium perfectum. Ad hæc officia præstanda aliis, obligamur (§. XXIII.) Ergo pactum iustum est obligatorium. Idem dicendum erit de quibusdam pactis metu extortis. Quicumque nos ad paciscendum per mala certa repræsentata, cogit, is cogit nos ad actionem aliquam vel suscipiendam, vel omittendam, (§. XLII.) cum nullo gaudeat ad id iure, nos lædit. (§. XLI.) Quicumque nos lædit vel lædere etiam connititur, ille nobis dat causam disceptationis & belli, adeoque coactionis iustificam. (§. XXX.) Hinc iure gaudemus eum cogendi, ut promissa nobiscum celebret, immo nobis competit hoc casu ius acceptandi promissum; ex eadem etiam ratione, mala futura ipsi repræsentare; hinc metum iniicere possumus, ut nobis aliquid promittat, quibus satisfactionem, aut securitatem accipiamus. Nec hic obstat lex illa naturalis: Suum cuique tribuas, (§. XL.) quæ nobis alias im-

po-

ponit obligationem, ne auferendo id, quod ad suum alterius pertinet, eos lædamus (§. XXXIII.) sed omnino licitum nobis est, superveniente quadam læsione ad paciscendum alterum cogere, quod alias præter læsionem, ut officium humanitatis sive amoris, extorsionis impatiens est. (§. XXX.) Quoniam eadem illa lex nobis facultatem illam hic concedit, extorquendi hæc officia, si alter suo officio satisfacere recuset. Jure itaque hoc nostro, ex læsione alterius orto, alterum cogendi, ut damnum nobis illatum repareret, illa, quæ nobis alias incumbit obligatio, tollitur, alterius vero ius expirat, quo uti erga nos posset, nisi *res* suum violasset, in cuius locum succedit a parte lædentis, obligatio, quæ antea non erat, ut suum in alienum mutet, atque ex parte læsi, illud ius, quo exigere officia hæcce possit. Hoc est itaque medium, pensandi id, quod per alterius rei ablationem, aut iuris ipsi competentis denegationem, ei decessit. Pactum itaque metu extortum, quod supponit læsionem, est iustum, hinc etiam obligatorium (§. XLI.) atque servandum est.

§. XLIV.

Ex hisce facile intelligitur: Quodnam pactum metu extortum, non producat obligationem, scil. illud, ubi metus iniustus fuit incussus; adeoque nulla præcesserit læsio, sive *res suum* cuique violatio. Coactio sive extorsio officiorum qua læditur alter, est sine iure cogendi (§. XL. XLI.) ubi quis non habet ius cogendi alterum ad aliquid promittendum, nec ille ius habet acceptandi alterius promissum, (§. XLIII.) hinc ius ab uno non transit in alterum, atque ex alieno non fit suum (§. XXVIII.) ratione acceptantis. Ubi nulla iuris translatio, ibi nulla oritur obligatio servandi promissum, consequenter pactum metu extortum, quod non præponit læsionem, est iniustum, hinc minime servandum, atque obligatio est iniusta (§. XL.)

§. XLV

§. XLV.

Jusjurandum est clausula, sermoni nostro accessoria, qua Deum tanquam vindicem in nos deposcimus, si nobis sit futurum propositum, promisso satisfaciendi.

§. XLVI.

Quoniam *jusjurandum* est clausula sermoni principali accessoria, (§. XLV.) non est sermo principalis ipse, hinc, ut accessorium suum sequitur principale, hoc est, justitia ejus vel injustitia, hinc obligatio ejus, & non obligatio, ex justitia sermonis, sive promissi principalis, dijudicanda erunt. De eo itaque laturus judicium, debet ante omnia inquirere, an illud promissum, quod juramentum supponit, sine *jurejurando* consideratum, sit validum, vel invalidum, justum, vel injustum, obligatorium, vel non obligatorium (§. XL. XLI.) Si supponas, illud esse injustum, tunc absurdum foret adserere, per *jusjurandum*, validitatem illi conciliari. Si enim hæc res ita se haberet, manifestum esset, Deum esse mutabilem, cum alio tempore aliquam rem ut bonam, appeteret, alio autem tempore, eandem ut malam, detestaretur. Sed hac ratione contradictio foret in ejus inclinationibus, sive volitionibus, quod summam involvit imperfectionem; perfectio enim summa voluntatis est, ut in illa nulla deprehendatur contradictio, & hæc tantum in Deo est, in hominibus non item. Quoniam enim illi confuse bona & mala sibi repræsentant sæpius, (§. XVIII.) hinc fieri potest, ut cum se errasse sentiant, rem eandem, quam alio tempore appetiverunt, alio tempore averterent. Contradictio ejusmodi ratione inclinationum voluntatis, supponit adeo etiam imperfectionem in intellectu. Non enim hæc imperfectio concipi potest ex facultate, sibi quam distinctissime omnia possibilia repræsentandi. Ergo ejusmodi imperfectio ratione voluntatis, in Deo non datur. Cum autem ex illa sententia, ubi affirmaretur, quod pacta injusta *jureju-*

D

ran-

rando confirmata, sint valida, hoc absurdum sequatur, scil. quod Deus sit mutabilis; sequitur, ut illa falsa sit, nec adeo ex pacto injusto, fieri pactum justum, per jusjurandum; si autem poenas promissum justum, tunc novam superaddit obligationem, quod ita demonstratur. Quando pacta justa, jurejurando corroborantur, tunc is, qui iurat, sibi tanquam violaturo pactum, repræsentat poenas divinas positivas, quas etiam nuncupamus arbitrarias, quæ diversa sunt a malis, ex violatione pacti tantum expectandis, ubi eiusmodi perjurus vel tenetur, damnum hoc modo alteri datum, compensare, vel poenas incurrit alias, ab hominibus infligendas, omnemque apud homines, fidem, atque existimationem simplicem perdit. Eiusmodi autem repræsentatio malorum divinitus infligendorum, atque a prioribus distinctorum, sunt motiva nova, quæ in animo iurantiscum eventuali jusjurandi violatione; connexa, actiones ad legem transformandas esse suadent: Hinc, cum obligatio oriatur ex motivorum repræsentatione (§. XX. coll. §. XXXIX) atque ubi nova sunt motiva, etiam nova obligatio oriatur, seu alia, quæ a priori diversa: sequitur, ut jusjurandum novam pariat obligationem. Quo maiora sunt motiva, eo fortior & major inde oritur obligatio. Ergo obligatio, quæ in pacto per jusjurandum corroborato, reperitur, fortior est, quam quæ in pacto simplici. Per repræsentationem enim exandescentiæ divinæ, voluntas fortius inclinatur, ad factum promissum servandum, atque fortius etiam reclinatur, ab illo violando. Hinc ille cui iuratur, eo certius de veritate dictorum nostrorum convincitur. Quem iuramentorum finem B. HOHEISEL. *trakt. cit. Cap. II. (§. XC.)* constituit. *conf. Cl. KOEHLERUS. loc. cit. Exercit. VI. §. 1470. schol.*

SCHOL. I. Dissentire a nobis videtur HOBBIUS *de Cive Cap. II. (§. XXII.)* ubi dicit. Non minus obligare pactum nudum, quam iuratum, quoniam pactum nudum, si est iustum, iam parit obligationem, sed illud ipsi concedimus. Non autem valet con-

se-

fequentia, quod ideo novam obligationem iusjurandum non producat. Item SAM. PUFFENDORFFIUS. *cit. loco.* Hic quidem ex ea ratione, quoniam exinde sequeretur, ius iurandum, quod promisso, iniusto metu extorto, annexum esset, producere obligationem. Sed illud minime ex nostra sententia elici potest, quoniam enim illi, qui ab altero cogitur iniusto modo, ad aliquid promittendum, atque iureiurando illud confirmandum, nulla est ratio, sibi repræsentandi iram, pœnasque divinas, si non servet, quod promissit, velle enim Deus id quod detestatur, per immutabilitatem suam non potest (§. XLVI.) hinc etiam ex illo iure iurando nulla obligatio intuitu ipsius, potest oriri.

§. XLVII.

Quod hic de pacto iusto & iniusto, cum iureiurando corroborato, diximus, valet etiam de pacto per metum iustum, & sine metu iusto extorto, atque facile observatis iis, quæ antea disputata fuerunt, ad hæc applicari possunt.

§. XLVIII.

Accipe ergo sequentes propositiones (§. XL. §. XLI. §. XLII. §. XLIII. §. XLIV.) cœt. demonstratas.

(I.) *Pactum metu extortum, parit obligationem, cum alter cogens iure gavisus fuerit, repræsentandi alteri mala, ad aliquid promittendum.*

(II.) *Pacta metu extorta, cum altera pars contrahentium nullo munia iure fuerit, alterius actionibus, intuitu ipsius vel perficiendis, vel omittendis, metum connectendi, non sunt obligatoria.*

Propositionibus his duabus inesse deprehendes principium obligationis, & non obligationis, pacti per metum extorti, ejus enim rationes in se continent per demonstrata. Id autem, quod alterius rei in se continet rationem, dicitur principium (§. I.) Er-

go, hæ duæ propositiones continent in se principium obligationis, & non obligationis pacti coacti. Q. E. D. Ab his dependet didi-
 judicatio casuum singularium obvenientium, quorum ingens est
 multitudo, quare nec volumus nec potuimus illos hoc loco ad-
 ferre, quos itaque quilibet ex his a nobis adsumtis principiis, facta
 eorum ad illos applicatione, facili negotio explicare ut justum
 est, poterit.

§. XLIX.

Audiamus jam etiam paucis, alios, quibus de eodem hoc
 nostro argumento, sermo fuit. Notavimus supra (§. XXXVIII)
 ejusdemque Schol. HUGON. GROTIUM atque HOBBIUM, qui in
 aliam abierunt sententiam. Ille ita scribit, in opere de Jure B. &
 Pac. Libr. II. Cap. XI. §. VII. *Ego omnino illorum accedo sententiæ,
 qui existimant seposita lege civili, quæ obligationem potest tollere, aut
 minuere, eum qui metu promissit aliquid, obligari, quia consensus hic
 adfuit, sed medius ille terminus rationem in se continet in-
 sufficientem, pro demonstranda ejus sententiæ. Equidem ip-
 si defendimus, esse in promisso, metu extorto, consensum,
 (§. XXXVIII.) atque per consensum jus conferri nostrum
 in acceptantem, (§. XVI. XXVIII.) verum, exinde minime
 derivari potest obligatio pactorum coactorum, nec inde illa
 sequitur, sed potius ex jure connectendi mala, cum actionibus
 alterius liberis vid. (§. XL. §. XLI. §. XLII. §. XLIII. Ut autem
 distincte cognoscamus, consensum non posse promissum in-
 validum, convertere in validum, seu obligatorium, uti quidem
 GROTIUS sibi persuadet, sequentia erunt observanda. Quam-
 vis quidem in pacto, per metum injustum extorto, consen-
 sus deprehendatur, ex eo tamen concipi ejus validitas non
 potest, quoniam hic consensus metu est extortus; nulli autem
 competit jus adigendi ad paciscendum eo modo alios, atque
 ab iis extorquendi consensum, de re sua in alium transferen-
 da, (§. XLII.) illud enim est officium humanitatis, non ne-
 cessi-*

cessitatis, (§. XXIII. §. XXXI.) hæc autem ita sunt comparata, ut citra antegressam læsionem, alius, cogere alium, ad ea non possit, quoniam illud satis manifesta læsio esset. Hæc autem repugnat legibus naturalibus (§. XXI. §. XIV. coll. §. XXX. §. XL.) Jura quidem transferuntur in alios per pacta, (§. XXVIII.) hæcque consensum supponunt, (§. IX.) verum translatio illa non fit per solum consensum, sed porro etiam ad id requiritur, ut quis habeat jus acceptandi, quod promittitur. Ubi vero aliquis non habet jus cogendi, nec habet jus acceptandi (§. XLIV.) Jam autem illi, qui metum injustum incurrit, non competit ius cogendi, per demonstrata (§. XL.) Ergo per eiusmodi consensum extortum, nostrum non fit alterius, quoniam in pacto tali coacto, ratio non adest sufficiens, mutationis r^æ suum in alienum. Hinc non omnis, qui metu promisit aliquid obligatur, Q. E. D. Animadvertit forte GROTIUS, ex hac ipsius sententia inconueniens aliquid fecurum esse, scilicet, nullum, qui per eiusmodi pactum iniustum læserit alterum, teneri ad damnum datum refarciendum. Hinc subnectit paulo post. cit. §. *Sed illud simul verissimum censeo. si is, cui promittitur metum intulerit non iustum, sed injustum quamvis leuem, atque inde secuta sit promissio, eum teneri ad liberandum promissorem, si promissor velit; non quod inefficax fuerit promissum, sed ob damnum injuria datum.* Ex illa autem obligatione lædentis, ut læso satisfaciat, supra (§. XXXVIII.) probavimus, obligationem inefficacem esse hoc casu, unde sibi met ipsi GROTIUS contradixisse videtur. Aliam in refutando GROTIUS viam ingressus est SAMUEL PUFFENDORFFIUS in *Jur. N. & G. Libr. III. §. 12.* cuius rationes conferri cum nostris, merentur.

§. L.

Nec magis veritati conueniens est adsertum HOBBSII de *Cive Cap. II. §. XVI.* ubi ita scribit: *Quanquam autem aliquando pactum ejusmodi (scil. metu extortum) inuidum censi debeat, non tam*

men eo nomine est invalidum, quod a metu processerit, & paulo post hæc verba leguntur: *Universaliter verum est, obligare pacta, quando acceptum est bonum & promittere, & id quod promittitur licitum est;* porro eadem *Svo Obligamur ergo pactis, a metu profectis, car.* Somnio hanc ipsi cogitationem obvenisse credimus, non vigilantibus. Prioribus verbis veritas quædam inesse deprehenditur, ubi dicit, quoddam pactum coactum esse invalidum, eadem enim propositio legitur (§. XLIV.) sed quod subnectit; non tamen eo nomine invalidum erit, quod a metu processerit, non congruit cum veritate, per superius demonstrata, conf. (§. XLIX.) neque ab HOBBSIO hoc loco fuit demonstratum, quod quædam pacta metu extorta, non sint invalida propter metum injustum, hinc non obligatoria. Ut tamen aliquid dixisse videatur loc. cit. exemplo quodam probare sententiam suam voluit, qua ratione id fecerit, mox ostendemus. Desumptum illud est ab origine civitatum, seu societatum civilium, ubi existimat, homines coivisse, & adhuc coire in societates civiles, metu coactos, ne alter, in prædam cederet alteri: sed I.) hic supponit aliquid, quod forte non omnes ipsi sunt concessuri, quid obstat enim, quominus dicamus, congregari homines in societates civiles, propter indigentiam & defectum virium propriarum, ad sufficientiam hoc modo consequendam, adeoque propriæ utilitates causa, sponte id facere, ut melius saluti eorum consulatur. II.) supponit metum incussum ab altera contrahentium parte cum etiam metus a tertio incussus, ansam suppeditare ad hæc pacta celebranda, possit, ubi hoc casu longe aliter pronuntiandum erit, quam si ab altera paciscentium parte illatus fuerit. Illa videntur producere obligationem, ubi hæc illam respiciunt, uti PUFFENDORFF. *loc. cit.* §. II. affirmat, cui tamen contradixit GLAFEY in seinen *Vernunftt und Völkerverrecht* §. 123. p. 118. quo jure autem, quæve injuria illud factum fuerit, jam non investigabimus. In hæc supposita itaque non inquiremus, an cum ratione sufficienti, an vero sine illa, facta sint, sed tantum ostendemus, HOBBSIVM, quid voluerit evincere, minime probasse

basse, atque dabimus H O B B E S I O, societates civiles iniri, pacta-
que celebrari, ex metu mutuae cædis. Verba ejus hæc sunt, *loc.*
cit. & priori loco allegata, immediate excipiunt: *propterea, quod*
inde sequeretur, pacta ea, quibus in vitam civilem homines congregantur
& leges condunt, invalida esse (procedit enim a metu mutuae cædis) quod
alter alterius regimini se se submittat. H O B B E S I V S itaque, ut evin-
cat, quod metus non reddat pacta invalida, sive ille sit justus,
sive injustus, (hæc enim est mens illius uti hujus §. verba prod-
dunt: *Universaliter verum est, obligare pacta quando acceptum est bonum*
cæc. nisi enim existimaret, metum in genere sive justus sit, sive
injustus, non obligare, caderet hæc ejus propositio univer-
salis,) provocat ad exemplum allegatum. Ut autem adpareat,
quid per illud probare voluerit, atque quæ ipsi vis in-
fuit in ordinem redigamus ejus syllogismum. Argumentatur ita.

§. LI.

Si metus pactum reddit invalidum, sequitur, ut etiam ea
pacta, quibus in vitam civilem homines congregantur, & leges
condunt, invalida sint. Sed falsum est posterius: Ergo & prius.
Quoniam hoc ipsius argumentum speciem quandam præ se fer-
re videtur, erit excutiendum. Ita connexas hic esse conspicis
duas propositiones, ut, si posterior est falsa, etiam prior falsa
sit, necesse sit. Hæc est natura syllogismi conditionalis licet-
que omnino ita inferre. Notes vero hic velim, quod si vale-
re debeat consequentia, priorem propositionem esse debere
universalem, nam a particulari ad particulare, neque a parti-
culari ad universale valet consequentia. Hoc enim modo
cum certitudine concludere ad subiecti vel prædicati inferiora
poteris. Itaque si recte inferre voluerit, propositio prior ita
se habere debet. Si omnis metus pactum reddit invalidum:
sequitur, ut etiam ea pacta quibus in vitam civilem homines
congregantur, (metu impulsæ) sint invalida, ratio consequen-
tiæ est, quoniam etiam hic, metus adest. Sed falsum est po-
steri-

sterius: (pacta metu extorta, quibus in vitam civilem coeunt homines, esse invalida.) Ergo etiam prius falsum erit (scil. quod omnis metus pactum reddat invalidum.) Hæc propositio æquipollet sequenti: Non omnis metus reddit pactum invalidum; hæc autem æquipollens est illi, quidam metus pactum reddit invalidum. Eandem hanc propositionem supra demonstravimus. Unde apparet, HOBBIUM finem suum, quem sibi habuit præfixum, hac ratiocinatione minime obtinuisse. Ejus enim loco, ubi hanc propositionem, sive conclusionem elicere voluit: Metus non reddit pactum invalidum, sive non obligatorium, illam accepit: quidam metus reddit pactum invalidum, unde sequitur, ut quidam metus non reddat pactum invalidum. Jam velim, iudices, anne salva causa nostra, HOBBIUS concedere totum argumentum possimus, quod antea tollere nostram sententiam videbatur, neque adeo illud causam ipsius juvat, neque nostræ adversatur. Ex hisce adparet, posterioribus verbis illius nullam inesse vim, pro demonstranda ejus hypothesi, falsa itaque est propositio universaliter concepta quam ex antecedentibus elicere videtur, scil. *universali-ter verum esse obligare pacta, quando acceptum est bonum, & promittere, & quod promittitur est licitum cœt.* & quod in fine cit. §. affirmet, obligamur ergo pactis a metu profectis, nam si ponamus, quod quidam metus pactum reddat invalidum (si est iniustus) verum illud erit etiam, quando promissum est licitum, & acceptum est bonum. Ex eo enim, quoniam alicui licitum est promittere, nullo modo in altero oritur ius, ab alio aliquid exigendi, illudque acceptandi (§. XLIV.) hinc etiam nulla obligatio a parte promittentis. Quæ PUFFENDORFIVS contra GROTIUM monuit *loc. cit.* non attingam, ea autem confirmant, quæ a nobis allata fuerunt. Hæc pauca monuisse sufficiant conf. (§. XXX. XLIII. cœt.)

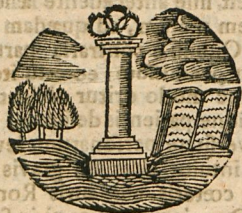
§. LI.

Hactenus res nobis fuit cum GROTIUS atque HOBBIUS, ad quorum castra transire propter indicatas supra rationes, non po-

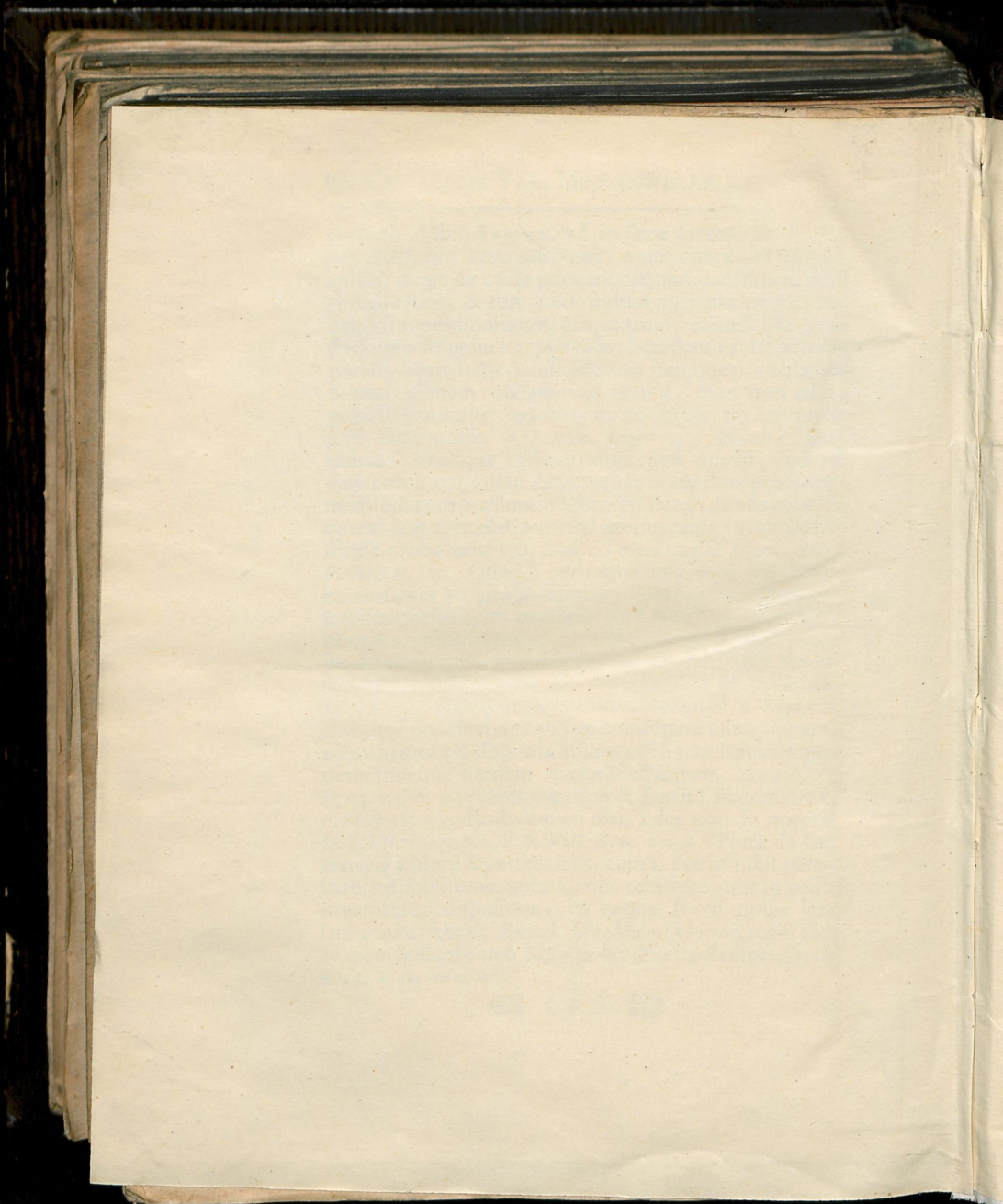
potuimus. Faciunt autem pro nobis SAM. PUFFENDORFF.
*J. N. & G. Libr. III. §. 20. Cel. KOEHLERUS in Exercitationibus Jur.
 Naturæ passim, et THOMASIVS Institut. div. Libr. I. Cap. I. & in Fun-
 dament. Jur. Naturæ & Geni. Ultimus constituit hanc regulam,*
 ex qua diiudicanda sit validitas promissorum, metu extortorum,
 eorumque obligatio & non obligatio: Si metus iniustus sit
 ratione inferentis, & iustus ratione patientis. Posteriora au-
 tem verba, in se continent ideam, non satis determinatam, nec
 determinabilem, multis enim circumseptum esse videtur dif-
 ficultatibus inquirere, an metus ratione patientis sit gravis, vel
 levis? an cadat in constantem virum, nec ne? quod etiam obser-
 vavit GRORIUS *loc. cit.* Hoc quidem certum est, dari gradus in
 hoc affectu, pro ratione & diversitate malorum, quæ sibi quis
 repræsentat aut simul, aut singulatim, quoto autem a se distent
 gradu illi affectus, qui in diversis hominibus deprehenduntur,
 nullo modo determinari potest. Hinc vaga nobis manet illa
 idea metus, quæ cadit in constantem virum. Nec est necessa-
 rium, ut in subsidium hoc vocemus, in diiudicanda evincen-
 daque validitate, atque obligatione pactorum coactarum. Quod
 si enim in statu naturali alter alteri incutiat metum, ubi ad id
 non gaudet iure, tunc nulla obligatio inde oritur, per demon-
 strata. (§. XLIV.) ibique citatis. Adeoque non quæritur,
 an metus ratione promittentis sit levis, vel gravis? an cadat in
 constantem virum, nec non? Perinde enim id est, non enim
 iure Naturæ licitum est, sine antecedente læsione, alteri iniicere
 vel gravem, vel levem metum, ad quædam officia humanita-
 tis ipsi præstanda. Quod si e contraria parte alter ab altero
 metu iusto extorserit promissum; eo casu iterum illud in cen-
 sum non venit. Hoc modo oritur obligatio, nec valet ulla
 exceptio, a metu ratione patientis desumpta. Ne dicam, quod,
 metus gravis pro diversitate personarum, levis; & levis ratio-
 ne unius personæ, intuitu alterius, gravis dici possit. Sed
 transeant hæc cum cæteris aliis iuris Romani opinionibus
 minime fundatis. Quoniam nihil certi in se continet illa pro-
 pos-

positio, hinc in demonstratione nullum invenit locum. Cum itaque principium, a THOMASIO non sit formatum adæquatum & omnimode certum, paulo aliter fuit determinandum, quando ex promissis, vel pactis metu extortis, oriatur obligatio. Desideravit hoc etiam GLAFEY *loc. cit. §. 118. p. 115.* unde magis hanc regulam determinare, atque THOMASIVM explicare voluit, sed infelici successu, dum summa imis confudit. Rem omnem confici posse exemplis, putavit. Quoniam vero exempla repræsentant singularia, Cel. GLAFEY nullas formavit ideas universales, ex quibus cum certitudine ad cætera, quæ sub iis continentur, vel cum illis convenientiam aliquam habent, potuisset concludere. Ingens enim est casuum singularium multitudo, quos non recensuit omnes, cum plures adhuc sint possibiles. Quid itaque de iis sentiendum sit, ex allatis non adparet, dum a casu singulari ad eundem, nulla valeat consequentia, hinc toties novæ se se exerunt difficultates, quoties novum exemplum se se offert. Hic adeo etiam nullus usus est principii, quibus uti in hoc nostro argumento potuissimus, nam quæ attulit, plura in se continent, quam quidem hoc loco afferre nobis animus fuit; eoque ipso ostendit, se in demonstrando parum versatum esse.

S. D. G.

ULB Halle
003 334 392

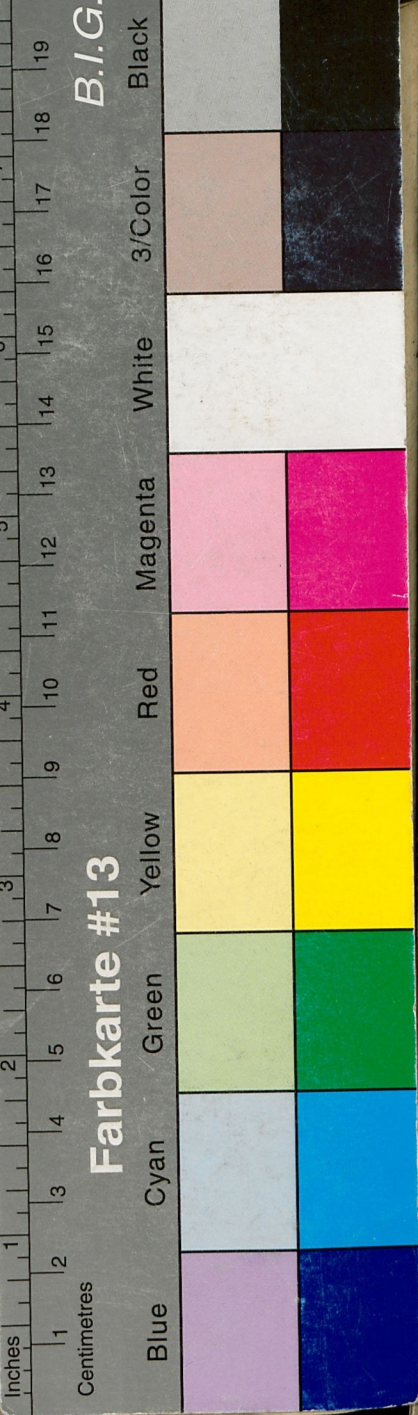
3

Slc.

1721

1736, 5 II

13

Q. D. B. V.
DISSERTATIO MORALIS
CONTINENS
PRINCIPIVM
OBLIGATIONIS
ET
NON OBLIGATIONIS
PACTI
PER
METVM EXTORTI,

4

QVAM
CONSENTIENTE AMPLISS. FACVLT.
PHILOSOPHICA,
PRÆSIDE
M. PHILIP. PET. LILIEN-
THALIO,

DEFENDET
LVDOV. AVGVST. WÛRFFEL,
GRYPHISWALDENSIS.
DIE MAJ. A. C. M. DCCXXXVI.
HORA LOCOQVE CONSVETIS.

GRYPHISWALDIÆ,
TYPIS CAROLI HÖPFNERI, REG. ACAD. TYPOGR.

